

VNG position paper elektriciteitsnet

Ten behoeve van het rondetafelgesprek

3 februari 2022

Aansluitproblemen voor duurzame energie én woningbouw

De schaarste aan netcapaciteit op het elektriciteitsnet is in de afgelopen jaren toegenomen. Vanuit het hele land krijgt de VNG signalen dat nieuwe bedrijven, nieuwe woonwijken en duurzame opwekprojecten niet meer kunnen worden aangesloten. De klimaatdoelen voor 2030, maar ook andere ruimtelijk-economische opgaves, zijn in het geding. Gemeenten en regio's krijgen de Regionale Energie Strategieën (RES) niet op tijd gerealiseerd. Netbeheerders moeten steeds vaker 'nee' verkopen als nieuwe bedrijven of scholen een aansluiting aanvragen of zonnepanelen willen leggen omdat teruglevering niet mogelijk is. Ook wat betreft het afnemen van elektriciteit ontstaat schaarste. De ruimte op het net is inmiddels zo beperkt dat er wachttijden ontstaan voor hele wijken die willen aansluiten op een elektrische warmtepomp. Een ambitie uit het regeerakkoord komt daarmee in gevaar.

Ook woningcorporaties die woningvoorraad willen overschakelen op inductie koken lopen vaker tegen problemen aan. Het uitblijven of ernstig vertragen van netuitbreidingen vormt een ernstige bedreiging voor het uitvoeren van de RES en de Transitievisies Warmte (plan hoe en wanneer wijken van het aardgas gaan) en daarmee voor het opgebouwde draagvlak in de lokale politiek en onder bewoners voor de energietransitie als geheel.

Stimuleer slimme oplossingen

De netbeheerders kunnen de netten niet op een adequaat tempo aanleggen vanwege onder andere een tekort aan technici, lange realisatieprocessen, beperkte ruimte in de ondergrond en beperkte financieringsmogelijkheden. De huidige schaarste vraagt om maatregelen die kunnen bijdragen aan een vermindering van de druk op het elektriciteitsnet en aan het versnellen van de aanleg van infrastructuur. Hierbij gaat het onder andere om de introductie van regulering en prikkels die leiden tot het efficiënt gebruik van het energiesysteem. Stimulering van energieopslag en andere flexibiliteitsoplossingen kan het elektriciteitsnet verder ontlasten. Het meenemen van systeemkosten in de SDE subsidie en deze laten aansluiten van deze subsidies bij de RES'en zorgt ervoor dat de systematiek beter aansluit bij de uitdagingen en oplossingen van het energiesysteem als geheel.

- Om marktpartijen en netbeheerders maximaal in staat te stellen om gebruik te maken van slimme oplossingen zoals batterijen, opslag en flexibiliteit is het noodzakelijk dat de benodigde wet- en regelgeving zo snel mogelijk wordt ingevoerd. Denk hierbij aan de Energiewet, de wetstechnische afspraken uit het

Klimaatakkoord, het afschaffen van de 'volume correctiefactor', nieuwe contractvormen zoals:

- *Non-firm-ATO's*; dat iemand een voorwaardelijk recht heeft op transport en de transportcapaciteit afhangt van de situatie op het systeem,
- het invoeren van een nieuw nettariëfstelsel en de
- besluiten voor de codewijzigingsvoorstellen congestiemanagement en storingsreserve (gebruik van de zogeheten vluchtstrook).

Kapitaalsinjectie is hard nodig

Op de korte termijn moet er sneller meer infrastructuur gerealiseerd worden.

Netbeheerders moeten een serieuze kapitaalsinjectie ontvangen om netverzwaring en -uitbreidingen te realiseren zonder dat dit hun kredietrating (A) of de tarieven voor de eindgebruiker aantast. Het Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) heeft 30 maart 2021 vastgesteld dat (aandeelhoudende) gemeenten door hun financiële positie niet voldoende in staat zijn de benodigde kapitaalsinjectie (4,7 miljard tot 2030) voor hun rekening te nemen.

- Het rijk dient te onderzoeken hoe zij in het benodigde kapitaal kunnen voorzien. Dit zal het rijk niet alleen met de netbeheerders moeten onderzoeken maar ook in nauwe afstemming met de huidige publieke aandeelhouders van de netbeheerders: gemeenten en provincies.

Ruimte gezocht

De energietransitie doet een grote aanspraak op de nu al schaarse ruimte, zowel bovengronds als ondergronds. Hierbij moet niet enkel gedacht worden aan het elektriciteits- en gasnet maar ook aan de beschikbare ruimte voor de warmtetransitie, waarvan gemeenten regisseur zijn. Vanuit deze hoedanigheid én hun rol in ruimtelijke ordening hebben gemeenten een goede positie om in nauwe afstemming met partners als netbeheerders en provincies een keuze te maken in het energiesysteem die samenhangt met ruimtelijke omgevingsplannen waarin meerdere ruimtelijke opgaven zich terugvinden.

Ten aanzien van ruimtelijke procedures stelt de minister dat versnelling van deze procedures op decentraal niveau noodzakelijk is om ruimte te maken voor de benodigde infrastructuur en dit de benodigde snelheid te geven.

- Gemeenten willen graag met het rijk en netbeheerders onderzoeken waar in het ruimtelijk proces versnelling te behalen valt zonder te tornen aan lokaal maatwerk en participatieprocessen zoals die in de nieuwe Omgevingswet wettelijk verankerd zullen worden.
- Er valt ook veel (tijds)winst te behalen aan het proces voorafgaand aan de formele vergunningsprocedure. Ook willen we samen met netbeheerders onderzoeken

welke instrumenten ontwikkeld kunnen worden ter ondersteuning van het volwaardig en vroegtijdig meenemen van energie-infra bij ruimtelijke planvorming.

Zet maatschappelijke afwegingen centraal

De schaarste in netcapaciteit vraagt om publieke sturing waarin maatschappelijke afwegingen centraal moeten staan.

- Er zal voor de korte termijn geprioriteerd moeten worden in netuitbreidingen waarbij een integrale en maatschappelijk gewogen prioritering de basis vormt voor een noodzakelijke keuze. Deze maatschappelijke prioritering moet dienen als instrument om de problematiek van het *'first come, first serve'* non-discriminatiebeginsel aan te kunnen pakken.

Gemeenten zien samen met provincies een rol in deze integrale en maatschappelijke afweging op regionaal niveau. Decentrale overheden zijn goed in positie om integrale en maatschappelijk afgewogen keuzes te maken tussen de verschillende sectoren en opgaven zodat voorkomen wordt dat industrie en datacenters vooroplopen en de schaarse capaciteit op het net reserveren ten koste van bijvoorbeeld nieuwe woonwijken, scholen of duurzame opwek zoals gepland in de RES'en. Gemeenten zijn met hun partners aan het onderzoeken hoe deze rol in maatschappelijk prioriteren op regionaal niveau er precies uit kan komen zien. Deze prioritering zal in afstemming met het nationaal programmeren van het energiesysteem moeten plaatsvinden zodat zij elkaar versterken.

- Versnelling in het maken van afspraken hierover is nodig gezien de effecten die schaarste nu al overal in het land veroorzaakt.

Voor vragen:

richard.vanvliet@vng.nl of 06 575 93 158